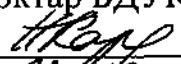
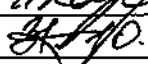

Установа адукацыі
“Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў”

ЗАТВЕРДЖАЮ

Рэктар БДУКМ

 Н. У. Карчэўская

 2025 г.

Рэгістрацыйны № ВД-6/15-06 вуч.

МУЗЕІ БЕЛАРУСІ

*Вучэбная праграма ўстановы вышэйшай адукацыі
па вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасці*

6-05-0322-03 Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны

Вучэбная праграма складзена на аснове адукацыйнага стандарты вышэйшай адукацыі АСВА 6-05-0322-01-2023 па спецыяльнасці 6-05-0322-03 Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны, зацверджанага пастановай Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь ад 21.08.2023 № 274, вучэбных планаў БДУКМ па спецыяльнасці 6-05-0322-03 Музейная справа і ахова гісторыка-культурнай спадчыны

СКЛАДАЛЬНІК:

І. Г. Лупашка, дацэнт кафедры гісторыка-культурнай спадчыны ўстанова адукацыі “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў”, кандыдат культуралогіі, дацэнт

РЭЦЭНЗЕНТЫ:

С. А. Пацыенка, дацэнт кафедры менеджменту сацыяльна-культурнай дзейнасці ўстанова адукацыі “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў”, кандыдат культуралогіі;

Ю. В. Кавалёва, вучоны сакратар дзяржаўнай установы “Музей гісторыі горада Мінска”, кандыдат культуралогіі

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ:

кафедрай гісторыка-культурнай спадчыны ўстанова адукацыі “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў” (пратакол № 1 ад 29.08.2025);
прэзідыумам навукова-метадычнага савета ўстанова адукацыі “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў” (пратакол № 1 ад 22.10.2025)

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Модуль «Айчынныя і замежныя музеі» складаецца з вучэбных дысцыплін «Асновы навукова-фондавай і навукова-даследчай работы музеяў», «Музеі Беларусі» і «Музеі замежных краін». Дадзеная вучэбная праграма прызначана для вывучэння вучэбнай дысцыпліны «Музеі Беларусі».

Музейная сетка Беларусі мае трывалыя традыцыі, якія сфарміраваліся яшчэ ў папярэднія стагоддзі. Станаўленне і дзейнасць музеяў цесна звязана з асаблівасцямі гістарычнага працэсу, што разгортваўся на беларускіх землях. Роля музейных устаноў у развіцці сучаснага грамацтва не абмяжоўваецца толькі рамкамі культурнага развіцця краіны, а выходзіць далёка за іх межы. Авалоданне тэарэтычнымі ведамі і практычнымі навыкамі ў рэчышчы вучэбнай дысцыпліны «Музеі Беларусі» робяць яе надзвычай актуальнай у працэсе падрыхтоўкі спецыялістаў у галіне музейнай справы і аховы гісторыка-культурнай спадчыны.

Прадметам вучэбнай дысцыпліны «Музеі Беларусі» з'яўляюцца праблематыка гісторыі развіцця музейнай справы ў Беларусі, працэс фарміравання музейнай сеткі краіны, зборы дзяржаўных і прыватных музеяў Беларусі, дзяржаўная музейная палітыка, асноўныя накірункі дзейнасці і перспектывы развіцця беларускіх музеяў, музейныя арганізацыі і нацыянальнае музейнае заканадаўства.

Вызначальнай *мэтай* выкладання вучэбнай дысцыпліны з'яўляецца вывучэнне студэнтамі сучаснага стану музейнай сеткі Рэспублікі Беларусь, асноўных кірункаў дзейнасці беларускіх музеяў і іх перспектывы.

Мэтавая накіраванасць вучэбнай дысцыпліны «Музеі Беларусі» прадугледжвае вырашэнне шэрагу *задач*:

- прасачыць на фактычным матэрыяле асноўныя этапы станаўлення і развіцця беларускіх музеяў;
- выявіць характэрныя тэндэнцыі і асаблівасці арганізацыі музейнай справы ў Беларусі на сучасным этапе;
- вызначыць уплыў сацыяльна-эканамічнага, унутрыпалітычнага і культурнага развіцця на сучасны стан і дзейнасць музеяў Беларусі;
- сфарміраваць уяўленне аб музеі як сацыякультурным інстытуце;
- разгледзець айчынную практыку падрыхтоўкі спецыялістаў у галіне музейнай справы і аховы гісторыка-культурнай спадчыны.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны студэнты павінны *ведаць*:

- асноўныя этапы развіцця музейнага будаўніцтва ў Беларусі;
- асноўныя кірункі дзяржаўнай музейнай палітыкі;
- структуру музейнай сеткі Рэспублікі Беларусь;
- сучасны стан музеяў і музейнай справы Беларусі;
- асноўныя кірункі і дасягненні ў музейным будаўніцтве на сучасным этапе;
- ролю музеяў у развіцці культуры краіны.

Студэнты павінны ўмець:

- аналізаваць крыніцы і літаратуру па гісторыі музейнай справы ў Беларусі;
- даць характарытыку беларускай музейнай сеткі;
- аналізаваць гісторыю стварэння і вопыт дзейнасці асобных музеяў, склад іх калекцый;
- вызначаць месца і ролю музеяў у культурным жыцці асобных рэгіёнаў.

Студэнты павінны валодаць:

- прафесійнымі навыкамі ў аналізе і выкарыстанні інфармацыйных рэсурсаў музеяў Беларусі;
- стварэннем інфармацыйных прадуктаў розных відаў па тэме вучэбнай дысцыпліны;
- навыкамі музейнай кампаратывістыкі.

Вучэбная праграма па вучэбнай дысцыпліне «Музеі Беларусі» распрацавана з улікам пастаўленых задач, узгоднена з праграмамі вучэбных дысцыплін «Гісторыя музейнай справы», «Гісторыя беларускай дзяржаўнасці» і інш.

Актывізацыі самастойнай работы студэнтаў у накірунку пошуку і выкарыстання ведаў, атрымання самастойнага вопыта вырашэння задач садзейнічаюць такія дзейсныя педагагічныя метадыкі і тэхналогіі, як:

- гісторыка-тэматычны падыход;
- тэхналогіі праблемна-модульнага навучання;
- тэхналогіі вучэбна-даследчай дзейнасці;
- камунікатыўныя тэхналогіі (дыскусіі, дыялогі, абмен думкамі і інш.);
- метады аналізу канкрэтных сітуацый.

У ходзе адукацыйнага працэсу па вучэбнай дысцыпліне студэнт павінен набыць не толькі тэарэтычныя і практычныя веды, уменні і навыкі па спецыяльнасці, але і развіць асабісты каштоўнасны, духоўны патэнцыял, сфарміраваць якасці патрыёта і грамадзяніна, які гатовы да актыўнага ўдзелу ў сацыяльна-культурным жыцці краіны.

Для кіравання вучэбным працэсам і арганізацыі кантрольна-ацэначнай дзейнасці выкладчыкам рэкамендуецца выкарыстоўваць рэйтынгавыя, крэдытна-модульныя сістэмы ацэнкі вучэбнай і даследчай дзейнасці студэнтаў, варыятыўныя мадэлі кіруемай самастойнай работы, вучэбна-метадычныя комплексы. У практыку правядзення семінарскіх заняткаў мэтазгодна ўкараняць метадыкі актыўнага навучання, дыскусійныя формы.

Зместам вучэбнай дысцыпліны «Музеі Беларусі» прадугледжана фарміраванне наступнай кампетэнцыі:

- аналізаваць сучасны стан музейных устаноў Беларусі і замежжа, ацэньваць перспектывы іх далейшага развіцця, у тым ліку ў сувязі з суб'ектамі турыстычнай індустрыі.

У адпаведнасці з вучэбным планам на вывучэнне вучэбнай дысцыпліны «Музеі Беларусі» прадугледжана 116 гадзін, з іх 56 гадзін – аўдыторныя

заняткі. Прыкладнае размеркаванне аўдыторных гадзін па відах заняткаў: лекцый – 30 гадзін, семінарскіх заняткаў – 26 гадзін.

Формай бягучага кантролю ведаў студэнтаў з’яўляецца праверка заданняў рознага тыпу, якія выконваюцца ў межах семінарскіх заняткаў (вуснае апытанне, праверка выкананых заданняў). Форма прамежкавай атэстацыі – экзамен.

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

Уводзіны. Асновы заканадаўства Рэспублікі Беларусь у сферы музейнай дзейнасці і аховы гісторыка-культурнай спадчыны

Асноўныя тэндэнцыі развіцця музейнай справы ў Беларусі (1918 – па сённяшні час).

Асноўныя заканадаўчыя акты Рэспублікі Беларусь у галіне аховы культурнай спадчыны і музейнай справы: Закон Рэспублікі Беларусь «Аб музеях і Музейным фондзе Рэспублікі Беларусь», 1996 г.; 2005 г.; Палажэнне аб Музейным фондзе Рэспублікі Беларусь, 2006 г.; Закон Рэспублікі Беларусь 9 студзеня 2006 г. № 98-З «Аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны Рэспублікі Беларусь»; Кодэкс Рэспублікі Беларусь аб культуры, 2016.

Парадак арганізацыі і ліквідацыі музейных устаноў у Рэспубліцы Беларусь.

Музейны фонд Рэспублікі Беларусь. Дзяржаўны каталог Музейнага фонда Рэспублікі Беларусь.

Тэма 1. Музейная сетка Рэспублікі Беларусь. Тыпалогія і прафілізацыя музеяў

Агульная характарыстыка музейнай сеткі Беларусі на сучасным этапе. Сістэматызацыя і класіфікацыя музеяў Беларусі (па розных класіфікацыйных прыкметах). Профілі музеяў (гістарычныя, мастацкія, літаратурныя, прыродазнаўчыя, навукова-тэхнічныя, комплексныя). Тыпы музеяў па роду дзейнасці і адраснай скіраванасці (навукова-даследчыя, навукова-асветніцкія (масавыя), вучэбныя, дзіцячыя). Сістэматызацыя па тыпу захоўваемай спадчыны (калекцыйныя, ансамблевая, асяродкавыя, жывыя). Сістэматызацыя музеяў па адміністрацыйна-тэрытарыяльнай прыкмеце.

Дзяржаўныя і прыватныя музеі. Музеі міністэрстваў і ведамстваў (музеі ўстаноў сярэдняй і вышэйшай адукацыі, экспазіцыі Музейнага фонда Нацыянальнага Банка Рэспублікі Беларусь, Музея пажарнай і аварыйна-выратавальнай справы Навукова-даследчага інстытута пажарнай бяспекі і пытанняў надзвычайных сітуацый Міністэрства надзвычайных становішчаў Рэспублікі Беларусь, Цэнтральнага музея войск Міністэрства унутраных спраў, Анатамічнага музея пры Беларускай дзяржаўнай медыцынскай універсітэце, Музея гісторыі медыцыны і інш.).

Тэма 2. Гістарычныя і комплексныя музеі (агульны агляд).

Нацыянальны гістарычны музей Рэспублікі Беларусь

Агульная характарыстыка сеткі гістарычных і комплексных музеяў Беларусі.

Этапы развіцця Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь. Гістарычны экскурс. Пастанова Часовага рабоча-сялянскага ўраду

ў Мінску аб стварэнні Абласнога музея (20.01.1919). Страты музея пад час савецка-польскай вайны (1919–1920).

Беларускі дзяржаўны музей (1923). Дзейнасць П.В. Харламповіча, В.Ю. Ластоўскага. Стварэнне аб'яднанай сеткі музеяў краіны на чале з Белдзяржмузеям (1924). Дзяржаўная палітыка «беларусізацыі» і яе ўздзеянне на развіццё музея. Наданне музею новай назвы – Беларускі дзяржаўны культурна-гістарычны музей (1928). Страты БДМ у канцы 1920–1930 гг. Перайменаванне БДМ у Мінскі сацыяльна-гістарычны музей (1930).

Спыненне работы БДМ у сувязі з пачаткам Вялікай Айчыннай вайны. Дзейнасць у акупіраваным Мінску Гістарычнага музея (1941–1944). Страты музея пад час вайны.

Распараджэнне СМ БССР «Аб арганізацыйнай групе па стварэнні Дзяржаўнага музея БССР» (1956). Адкрыццё Дзяржаўнага музея БССР (1967). Музейныя аддзелы. Стварэнне Савета па рэстаўрацыі і кансервацыі (1983).

Рэарганізацыя музея, наданне новай назвы – Нацыянальны музей гісторыі і культуры Беларусі (1992). Стварэнне новай экспазіцыі, правядзенне часовых выстаў.

Нацыянальны гістарычны музей Рэспублікі Беларусь (2011). Калекцыі музея – археалогіі, нумізматыкі, беларускага народнага строю к. XIX – пач. XX ст., зброі XII–XX стст., рукапісных кніг XVI–XVIII стст., паштовак к. XIX – пач. XX ст., беларускай народнай керамікі, беларускага мастацкага шкла, музычных інструментаў і інш.

Асноўныя кірункі дзейнасці музея. Сучасная экспазіцыя музея.

Філіялы музея – Музей І з'езда РСДРП (г. Мінск), Музей сучаснай беларускай дзяржаўнасці (г. Мінск), Музей гісторыі беларускага кіно (г. Мінск), Музей гісторыі тэатральнай і музычнай культуры Беларусі (г. Мінск), Музей прыроды і экалогіі Беларусі (г. Мінск).

Тэма 3. Абласныя краязнаўчыя музеі

Мінскі абласны краязнаўчы музей (г. Маладзечна).

Заснаванне Маладзечанскага абласнога музея (1959). Перайменаванне музея ў Мінскі абласны краязнаўчы музей (1964).

Дзейнасць Г.А. Каханоўскага.

Перабудовы экспазіцыі ў 1970–1990-я гг.

Калекцыі музея – археалогіі, этнаграфіі, нумізматыкі, пісьмовых крыніц, керамікі, драўлянай скульптуры, музычных інструментаў, асабістых рэчаў і прыжыццёвых выданняў беларускіх дзеячоў навукі і культуры і інш.

Асноўныя кірункі дзейнасці музея.

Сучасная экспазіцыя музея.

Брэсцкі абласны краязнаўчы музей.

Заснаванне (1945) і адкрыццё (1957) музея.

Калекцыі музея – археалогіі, этнаграфіі, нумізматыкі, мастацкая, старадрукаў і рукапісных кнігі, музычных інструментаў, зброі XVI–XVIII

стст., мінералаў, горных парод, плакатаў Першай Сусветнай і грамадзянскай войн, матэрыялаў, звязаных з падзеямі Вялікай Айчыннай вайны і інш.

Стацыянарныя экспазіцыі – «Гісторыя Брэстчыны са старажытных часоў да пачатку XXI стагоддзя», «Родная прырода».

Філіялы музея – «Камянецкая вежа» (г. Камянец), Археалагічны музей «Бярэсце» (г. Брэст), «Выратаваныя мастацкія каштоўнасці» (г. Брэст), Мастацкі музей (г. Брэст).

Віцебскі абласны краязнаўчы музей.

Заснаванне і адкрыццё (1918) Віцебскага гісторыка-археалагічнага музея. Сварэнне фондаў музея на базе калекцый А.Р. Брадоўскага, В.П. Федаровіча, збораў Віцебскага царкоўна-археалагічнага музея, музея Віленскага вайсковага сходу, музея Віцебскай вучонай архіўнай камісіі і інш. Стварэнне на базе Віцебскага гісторыка-археалагічнага музея Віцебскага аддзялення БДМ (1924–1928). Наданне музею новых назваў – Беларускі дзяржаўны культурна-гістарычны музей (1928), Віцебскі сацыяльна-гістарычны музей (1932). Спыненне дзейнасці і страты музея пад час Вялікай Айчыннай вайны. Аднаўленне дзейнасці музея пад назвай Віцебскі абласны краязнаўчы музей (1944).

Калекцыі музея – археалогіі, нумізматыкі, старадрукаў, зброі, пісьмовых крыніц і фотадакументаў і інш.

Экспазіцыйна-выставачная дзейнасць музея.

Філіялы музея – Музей-сядзіба І.Я. Рэпіна «Здраўнёва» (Віцебскі р-н), Мастацкі музей (г. Віцебск), Музей гісторыі прыватнага калекцыянавання (г. Віцебск). Экспазіцыя «Памяці патрыётаў Віцебшчыны».

Магілёўскі абласны краязнаўчы музей ім. Е.Р. Раманава.

Заснаванне Дзяржаўнага гістарычнага музея пралетарскай культуры (1919) на базе фондаў музея Магілёўскага губернскага статыстычнага камітэта і Магілёўскага царкоўна-археалагічнага музея. Пераўтварэнне музея ў Магілёўскае аддзяленне БДМ (1924–1928). Набыццё музея самастойнасці і новай назвы – Беларускі Дзяржаўны Акруговы краязнаўчы музей (1928). Спыненне дзейнасці і страты музея пад час Вялікай Айчыннай вайны. Аднаўленне работы музея як Магілёўскага абласнога краязнаўчага музея (1944).

Асноўныя кірункі дзейнасці музея. Сучасная экспазіцыя музея.

Калекцыі музея – археалогіі, этнаграфіі, нумізматыкі, прыродазнаўчая, кніг магілёўскай тыпаграфіі XVII–XVIII, жывапісу XVIII–XX стст., перыядычнага друку, матэрыялаў па гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

Філіялы музея – Музей славы Магілёўшчыны (г. Магілёў), Мастацкі музей П.У. Масленнікава (г. Магілёў), Мастацкі музей імя В.К. Бялыніцкага-Бірулі ў г. Бялынічы.

Тэма 4. Гомельскі палацава-паркавы ансамбль

Гісторыя Гомельскага палацава-паркавага ансамбля. Збіральніцкая і калекцыянерская дзейнасць М.П. Румянцава, І.Ф. Паскевіча, Ф.І. Паскевіча.

Заснаванне і адкрыццё мастацка-гістарычнага музея імя А.В. Луначарскага (1919). Стварэнне на базе Гомельскага мастацка-гістарычнага музея імя А.В. Луначарскага Гомельскага аддзялення БДМ (1924-1928). Наданне музею самастойнасці і новай назвы – Беларускі дзяржаўны мастацка-культурны музей (1928). Музейныя аддзелы ў канцы 1920-х гг.

Спыненне дзейнасці і страты музея пад час Вялікай Айчыннай вайны. Аднаўленне работы музея пад назвай музей краязнаўства (1944), Дзяржаўны гісторыка-краязнаўчы музей (1945), Гомельскі абласны краязнаўчы музей (1952). Адкрыццё экспазыцыі музея (1946). Экспазіцыйная работа музея ў 1950-1970-е гг. Работа па арганізацыі адкрытага захавання фондаў у адзеле музея – Палацы Халецкіх (1980) у в. Хальч Веткаўскага р-на. Поўная перадача палаца Паскевічаў-Румянцавых (1996) Гомельскаму абласному краязнаўчаму музею. Адкрыццё мастацкага раздзела экспазіцыі ў «Паляўнічым доміку» (1997). Адкрыццё новай экспазіцыі (2003-2004).

Рэарганізацыя Гомельскага абласнога краязнаўчага музея (2006). Перайменаванне ўстановы «Музей Гомельскі палацава-паркавы ансамбль» у Дзяржаўную гісторыка-культурную ўстанову «Гомельскі палацава-паркавы ансамбль» (2006).

Выставачная дзейнасць музея.

Калекцыі музея – збор прадметаў з калекцыі Паскевічаў, археалогіі, нумізматыкі, сфрагістыкі, фалерыстычная, мастацкая, прыродазнаўчая і інш.

Тэма 5. Гродзенскі дзяржаўны гісторыка-археалагічны музей

Заснаванне і адкрыццё Гродзенскага гісторыка-археалагічнага музея (1922). Традыцыі музейнай справы ў Гродна (дзейнасць А. Тызенгаўза, Ж.Э. Жылібера, Музей прыроды С. Жыўны). Дзейнасць Ю. Ядкоўскага. Перадача музею Старога замку (1924). Стварэнне новай музейнай экспазіцыі (1939–1941). Спыненне дзейнасці і страты музея пад час Вялікай Айчыннай вайны. Аднаўленне работы музея як Гродзенскага дзяржаўнага гісторыка-археалагічнага музея (1945). Дзейнасць музея па камплектаванню фондаў, стварэнню экспазіцыі, папулярызацыі збораў, выхаваўча-асветніцкая дзейнасць.

Калекцыі музея – археалогіі, нумізматыкі, абразоў XVII–XIX стст., «Нёманскае шкло» XIX–XX стст., вайсковага рыштунка, зброі, старадрукаў.

Размяшчэнне экспазіцыі музея ў Каралеўскім палацы XVI ст. (Старым замку), Каралеўскім палацы XVIII ст. (Новым замку), доме рамесніка XVIII ст. (музей гісторыі Гарадніцы).

Філіялы музея: Музей М.Багдановіча, (г. Гродна), Музей гісторыі Гарадніцы (г. Гродна).

Тэма 6. Раённыя краязнаўчыя музеі

Агульная характарыстыка сеткі раённых краязнаўчых музеяў Беларусі. Раённыя краязнаўчыя музеі як найбольш масавая група музеяў.

Асноўныя этапы стварэння сеткі раённых краязнаўчых музеяў Беларусі.

Спецыфіка раённых краязнаўчых музеяў (комплексны характар; дакументаванне і папулярызацыя розных бакоў жыцця канкрэтнага адміністрацыйнага рэгіёна; актыўнае ўзаемадзеянне з мясцовай супольнасцю).

Асноўныя кірункі дзейнасці раённых краязнаўчых музеяў. Навукова-фондавая дзейнасць. Экспазіцыйна-выставачная дзейнасць. Культурна-асветная дзейнасць. Навукова-даследчая дзейнасць.

Тэма 7. Ваенна-гістарычныя музеі і мемарыяльныя комплексы

Агульная характарыстыка ваенна-гістарычных музеяў і мемарыяльных комплексаў Рэспублікі Беларусь.

Беларускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Гісторыя стварэння Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Дзейнасць Рэспубліканскай камісіі па збору дакументаў і матэрыялаў аб Вялікай Айчыннай вайне (1942). Правядзенне ў Дзяржаўным гістарычным музеі (Масква) выставы «Беларусь жыве. Беларусь змагаецца. Беларусь была і будзе савецкай» (1942–1943).

Заснаванне (1943) і адкрыццё (1944) Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Першая стацыянарная экспазіцыя (1947) – асвятленне падзей Вялікай Айчыннай вайны, партызанскага руху на тэрыторыі Беларусі, вызвалення Беларусі, аднаўлення народнай гаспадаркі і культуры. Стварэнне і адкрыццё экспазіцыі ў новым будынку музея (1966).

Перабудова экспазіцыі ў 1990-х гг. – асвятленне асноўных этапаў Вялікай Айчыннай вайны, падзей 1941 – 1945 гг. на тэрыторыі Беларусі. Асноўныя тэмы – гісторыя беларускага народу ў Вялікай Айчыннай вайне; падзеі на акупіраванай тэрыторыі; удзел Беларусі і яе ўраджэнцаў у баях на франтах і ў тыле ворага. Спецыяльная пляцоўка з узорами ваеннай тэхнікі і ўзбраення Чырвонай Арміі часоў Вялікай Айчыннай вайны.

Новы будынак і сучасная экспазіцыя музея (2014).

Калекцыі музея – пісьмовых крыніц і кінафотадакументаў, баявых ўзнагарод, баявых сцягаў, вайскавай амуніцыі часоў Другой сусветнай вайны, партызанскіх рукапісных часопісаў і баявых лісткоў, франтавых і партызанскіх малюнкаў, самаробнай партызанскай зброі, уласных рэчаў ўдзельнікаў ваенных падзей і інш.

Філіялы музея – мемарыяльны комплекс «Помнік воінам-інтэрнацыяналістам» (г. Мінск), ваенна-гістарычны комплекс «Старая граніца» (Дзяржынскі р-н).

Рэгіянальныя ваенна-гістарычныя музеі. Агульны агляд.

Гомельскі абласны музей ваеннай славы (2004). Адлюстраванне падзей ваеннай гісторыі Гомельшчыны ад старажытнасці да сучаснасці. Філіял – Музей крыміналістыкі (г. Гомель).

Віцебскі гарадскі музей воінаў-інтэрнацыяналістаў. Стварэнне (1992) і адкрыццё стацыянарнай экспазіцыі (1996). Выставачная дзейнасць.

Ваўкавыскі ваенна-гістарычны музей імя П.І. Баграціёна. Гісторыя стварэння і дзейнасць.

Кобрынскі ваенна-гістарычны музей імя А.В. Суворова.

«Музей бітвы за Днепр» (Лоеў). Іншыя музеі.

Мемарыяльны комплекс «Брэсцкая крэпасць – герой». Гісторыя стварэння і дзейнасць. Адкрыццё музея абароны Брэсцкай крэпасці (1956). Стварэнне мемарыяльнага комплекса. Аб'яднанне мемарыяльнага комплекса і музея абароны Брэсцкай крэпасці ў мемарыяльны комплекс «Брэсцкая крэпасць-герой» (1971). Асноўныя экспазіцыі музея. Філіял – «Музей 5 форт» (г. Брэст).

Дзяржаўны мемарыяльны комплекс «Хатынь». Рашэнне ЦК КПБ аб стварэнні ў Лагойскім раёне мемарыяльнага комплексу «Хатынь» (1966). Адкрыццё мемарыяльнага комплексу (1969). Стварэнне новай музейнай экспазіцыі (2023). Філіялы – мемарыяльны комплекс «Курган славы» (Смалявіцкі р-н), мемарыяльны комплекс «Дальва» (Лагойскі р-н).

Іншыя мемарыяльныя комплексы.

Тэма 8. Музеі-запаведнікі.

Музей «Замкавы комплекс «Мір»

Гісторыка-культурны музей-запаведнік «Заслаўе». Дзейнасць Заслаўскага гісторыка-археалагічнага запаведніка (1967), Гісторыка-культурнага музея-запаведніка «Заслаўе» (1986). Рэстаўрацыйныя работы (1967–1990).

Структура музея-запаведніка, аб'екты: музейна-выставачны комплекс, этнаграфічны комплекс «Млын», Дзіцячы музей міфалогіі і лесу, Музей-дот, музей «Гандлёвая лаўка», Музей беларускай маляванкі, гарадзішча «Замэчак», гарадзішча «Вал» і былы кальвінскі збор, касцёл нараджэння Найсвяцейшай Дзевы Марыі.

Асноўныя кірункі дзейнасці, музейныя калекцыі.

Нацыянальны гісторыка-культурны музей-запаведнік «Нясвіж» (1993). Рэстаўрацыйныя работы. Адкрыццё для наведвальнікаў першага пускавога комплекса (2008 г.). Адкрыццё другога пускавога комплекса (2012 г.).

Структура музея-запаведніка, аб'екты: палацава-паркавы ансамбль, ратуша, касцёл Божага Цела, Слуцкая брама.

Асноўныя кірункі дзейнасці, музейныя калекцыі.

Нацыянальны Полацкі гісторыка-культурны музей-запаведнік. Структура музея-запаведніка, аб'екты: Музей гісторыі архітэктуры Сафійскага сабора (1987 г.); Краязнаўчы музей (новая экспазіцыя існуе з 1986 г.); Музей беларускага кнігадрукавання (1990 г.); Музей-бібліятэка Сімяона Полацкага (1994 г.); Музей баявой славы (1985 г.); Музей-кватэра Героя Савецкага Саюза З. М. Тусналобавай-Марчанка (1987 г.); Музей традыцыйнага ручнога ткацтва Паазер'я (1998 г.); Стацыянарная выстава

«Прагулка па Ніжне-Пакроўскай» (1998 г.); Мастоцкая галерэя (2002 г.); Дзіцячы музей (2004 г.); Прыродна-экалагічны музей (2005 г.).

Асноўныя кірункі дзейнасці, музейныя калекцыі.

Музей «Замкавы комплекс «Мір». Пачатак рэстаўрацыйных работ (1983 г.). Філіял Дзяржаўнага мастацкага музея БССР (1987 г.). Дэкрэт Урада БССР «О статусе Мирского замка как историко-культурной ценности национального значения» (1988 г.). Новы праект рэстаўрацыі замка (1989 г.).

Адкрыццё першай музейнай экспазіцыі ў паўднёва-заходняй вежы (1992 г.). Уключэнне замкавага комплексу ў Спіс аб'ектаў Сусветнай спадчыны ЮНЭСКА (2000 г.). Адкрыццё замкавага комплексу «Мір» пасля рэстаўрацыйна-аднаўленчых работ (2010 г.). Атрыманне статуса самастойнага музея (2011 г.).

Асноўныя кірункі дзейнасці, музейныя калекцыі.

Тэма 9. Музеі гісторыі гарадоў

Музеі гісторыі гарадоў у Беларусі: агульны агляд і спецыфіка дзейнасці.

Музей гісторыі горада Мінска. Спробы стварэння музея ў 1920-я і ў 1980-90-я гг. Стварэнне рабочай групы ў 2003 г., рашэнне Мінскага гарадскога выканаўчага камітэта аб стварэнні Музея гісторыі горада Мінска (2010). Канцэпцыя па музефікацыі гарадскога асяроддзя.

Асноўныя калекцыі. Падраздзяленні ў структуры музея: Мастоцкая галерэя Міхаіла Савіцкага, Гарадская мастацкая галерэя твораў Л.Д.Шчамялёва, Майстэрня-музей народнага мастака Беларусі Івана Міско, Мінская гарадская ратуша, экспазіцыя «Карэтная», Музей «Лошыцкая сядзіба» і прысядзібны флігель у Лошыцкім сядзібна-паркавым комплексе, Арт-гасцёўня «Высокае места», экспазіцыя «Мінская конная чыгунка», экспазіцыя «Мінск. Верхні горад. Археалагічны музей», Выставачныя залы на вул. Ракаўскай, Мемарыяльны музей-майстэрня З.І. Азгура.

Музей гісторыі і культуры горада Наваполацка. Стварэнне на грамадскіх пачатках (1968 г.), сучасная назва музея (1998 г.). Развіццё музея паралельна з развіццём горада.

Асноўныя калекцыі і кірункі дзейнасці.

Музей гісторыі горада Брэста. Заснаванне (1990 г.) і адкрыццё для наведвання (1998 г.) ў якасці філіяла Брэсцкага абласнога краязнаўчага музея, з 2007 г. — перададзены ў падпарадкаванне аддзела культуры Брэсцкага гарадскога выканаўчага камітэта.

Асноўныя калекцыі і кірункі дзейнасці.

Музей гісторыі горада Магілёва. Заснаванне (1990 г.) і адкрыццё для наведвання (2002 г.) у будынку гарадской ратушы. Асноўная місія музея — прэзентацыя Магдэбургскай эпохі ў гісторыі горада і краіны.

Асноўныя калекцыі і кірункі дзейнасці.

Музей гісторыі горада Гомеля (2009 г.).

Асноўныя калекцыі і кірункі дзейнасці. Філіял: Музей гісторыі друку і фатаграфіі (г. Гомель).

Музеі горада, якія з'яўляюцца філіяламі іншых музеяў: Музей гісторыі і культуры горада Оршы; Давыд-Гарадоцкі музей гісторыі горада.

Тэма 10. Беларускі дзяржаўны музей народнай архітэктуры і побыту.

Этнаграфічныя музеі і турыцкія комплексы

Гісторыя *Беларускага дзяржаўнага музея народнай архітэктуры і побыту*.

Крытэрыі выбару месца для музея (унікальны геаграфічны ландшафт, помнік геалагічнай гісторыі, памятная гістарычная мясціна). Заснаванне музея (1976).

Накірункі работы па стварэнні музея (выяўленне, збор і ўлік помнікаў, распрацоўка навуковай канцэпцыі, стварэнне прэзента генеральнага плана музея на падставе гісторыка-этнаграфічнага раяніравання матэрыяльнай культуры Беларусі). Структурная аснова музея. Сектары – Цэнтральная Беларусь, Падняпроў'е, Паазер'е. «Мястэчка» і «Драўляная гарадская забудова». Правядзенне народных святаў на тэрыторыі музея.

Калекцыі музея.

Музей народнай творчасці «Бездзежскі фартушок» (1999). Асноўныя кірункі дзейнасці.

Мотальскі музей народнай творчасці (1995). Асноўныя кірункі дзейнасці. Філіялы.

Музейны комплекс старадаўніх народных рамёстваў і тэхналогій «Дудуткі» (1994). Асноўныя аб'екты і кірункі дзейнасці.

Музейны комплекс «Дукорскі маёнтак». Асноўныя аб'екты і кірункі дзейнасці.

Іншыя этнаграфічныя музеі і турыцкія комплексы.

Тэма 11. Мастацкія музеі

Сетка мастацкіх музеяў Беларусі. Агульны агляд.

Гісторыя *Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь*. Адкрыццё Дзяржаўнай мастацкай галерэі БССР (1939). Спыненне дзейнасці і страты галерэі пад час Вялікай Айчыннай вайны.

Аднаўленне работы Дзяржаўнай мастацкай галерэі (1944). Адкрыццё галерэі для наведвальнікаў (1946). Стварэнне першай сталай экспазіцыі (1947). Адкрыццё новага музейнага будынка (1957). Перайменаванне Дзяржаўнай мастацкай галерэі ў Дзяржаўны мастацкі музей БССР (1957). Накіраванасць музея на збор класікі айчыннага мастацтва. Дзейнасць М.П. Міхалапа, А.В. Аладавай і Ю.А. Карачуна. У. І. Пракапцова.

Аддзелы музея. Навукова-даследчая і навукова-асветніцкая работа музея. Выставачная дзейнасць музея. Выданне музеём навуковых каталогаў.

Наданне музею новай назвы – Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь (1993).

Калекцыі музея – беларускага сучаснага жывапісу і скульптуры, народнага мастацтва, старажытнабеларускай пластыкі XVI–XVIII стст., іканапісу XVI–XX стст., рускага жывапісу і скульптуры XVIII–XX стст., заходнееўрапейскага жывапісу, старадрукаў і інш.

Сучасная экспазіцыя музея.

Філіялы музея – Музей беларускага народнага мастацтва (в. Раўбічы, Мінскі р-н), Музей В.К. Бялыніцкага-Бірулі (г. Магілёў), Дом-музей Ваньковічаў. Культура і мастацтва першай паловы XIX ст. (г. Мінск).

Нацыянальны цэнтр сучасных мастацтваў Рэспублікі Беларусь (2015). Гісторыя стварэння, калекцыі, асноўныя кірункі дзейнасці.

Рэгіянальныя мастацкія музеі.

Мастацкія музеі Віцебска. Музей Марка Шагала ў Віцебску. Калекцыі музея. Асноўныя кірункі дзейнасці. Філіялы і экспазіцыі: Дом-музей Марка Шагала, Арт-цэнтр Марка Шагала, Музей сучаснага мастацтва, Музей гісторыі Віцебскай народнай мастацкай вучэльні, выставачная зала, Арт-прастора “Талстога, 7”.

Іншыя мастацкія музеі і філіялы.

Тэма 12. Літаратурныя музеі

Сетка літаратурных музеяў Беларусі. Агульны агляд.

Дзяржаўны музей гісторыі беларускай літаратуры. Заснаванне (1987) і адкрыццё музея для наведвальнікаў (1991). Асноўныя кірункі дзейнасці музея і філіялаў.

Філіялы музея: Літаратурны музей Максіма Багдановіча (г. Мінск), Беларуская хатка (г. Мінск), Фальварак «Ракуцёўшчына» (Маладзечанскі р-н, Мінская вобл.), Літаратурны музей Петруся Броўкі (г. Мінск), Хата-музей Петруся Броўкі (в. Пуцілкавічы, Ушацкі р-н, Віцебская вобл.), Музей-сядзіба Францішка Багушэвіча «Кушляны» (Смаргонскі р-н, Гродзенская вобл.), Музей-сядзіба Міцкевічаў «Завоссе» (Баранавіцкі р-н, Брэсцкая вобл.), Літаратурны музей Кузьмы Чорнага (аг. Цімкавічы, Капыльскі р-н, Мінская вобл.), Музей-дача Васіля Быкава (аг. Ждановічы, Мінскі р-н, Мінская вобл.).

Дзяржаўны літаратурны музей Янкі Купалы. Гісторыя стварэння. Камісія па збору матэрыялаў літаратурнай спадчыны народнага паэта БССР Янкі Купалы (1942). Кірункі дзейнасці камісіі (збор кніг, рукапісаў, фотаздымкаў, лістоў, аўтографаў паэта, матэрыялаў, прысвечаных памяці паэта і інш). Дзейнасць У.Ф. Луцэвіч.

Заснаванне (1944) і адкрыццё (1945) Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы. Навукова-даследчая дзейнасць супрацоўнікаў музея. Штогадовыя «Купалаўскія чытанні» (1946). Перавод музея са структуры АН БССР у падпарадкаванне Міністэрства культуры (1963).

Сучасная экспазіцыя музея.

Калекцыі музея – асабістых рэчаў Янкі Купалы, рукапісаў, прыжыццёвых выданняў, арыгіналаў фотаздымкаў паэта і інш.

Філіялы музея – «Вязінка» (Маладзечанскі р-н, Мінская вобл.), «Ляўкі» (Аршанскі р-н, Віцебская вобл.), «Акопы» (Лагойскі р-н, Мінская вобл.), «Яхімоўшчына» (Маладзечанскі р-н, Мінская вобл.).

Дзяржаўны літаратурна-мемарыяльны музей Якуба Коласа. Заснаванне (1956) і адкрыццё (1959). Дзейнасць Д.К. Міцкевіча. Навукова-даследчая работа супрацоўнікаў музея. Выданне зборнікаў артыкулаў, успамінаў, бібліяграфічных даведнікаў. Перавод музея са структуры АН БССР у падпарадкаванне Міністэрства культуры (1963). Штогадовая навуковая канферэнцыя «Каласавіны» (1985).

Калекцыі музея – рукапісаў, аўтаграфаў, кінафотадакументаў, рэчавых помнікаў, асабісты архіў Якуба Коласа, бібліятэка і інш.

Сучасная экспазіцыя музея.

Філіялы музея – Мемарыяльны комплекс «Мікалаеўшчына»: мемарыяльная сядзіба «Смольня», мемарыяльная сядзіба «Акінчыцы», мемарыяльная сядзіба «Альбучь», мемарыяльная сядзіба «Ласток» (Стаўбцоўскі р-н, Мінская вобл.).

Дом-музей Адама Міцкевіча (г.Навагрудак). Гісторыя музея. Спробы стварэння музея ў 1920-30-я гг. Адкрыццё музея ў 1938 годзе. Аднаўленне музея пасля Вялікай Айчыннай вайны. Адкрыццё ў 1955 годзе. Асноўныя калекцыі музея.

Сучасная экспазіцыя музея. Асноўныя кірункі дзейнасці.

Іншыя літаратурныя музеі і філіялы.

Тэма 13. Музеі міністэрстваў і ведамстваў. Агульны агляд

Музеі ўстаноў вышэйшай і сярэдняй адукацыі. Агульны агляд. Асноўныя функцыі і формы работы.

Музеі іншых міністэрстваў і ведамстваў. Агульны агляд. Асноўныя функцыі і формы работы.

Семінарскія заняткі па тэме прадугледжваюць наведванне экспазіцый Музейнага фонда Нацыянальнага Банка Рэспублікі Беларусь, Музея пажарнай і аварыйна-выратавальнай справы Навукова-даследчага інстытута пажарнай бяспекі і пытанняў надзвычайных сітуацый Міністэрства надзвычайных становішчаў Рэспублікі Беларусь, Цэнтральнага музея войск Міністэрства унутраных спраў, Анатамічнага музея пры Беларускай дзяржаўнай медыцынскай універсітэце, Музея гісторыі медыцыны і інш. (на выбар) і далейшае іх абмеркаванне.

Тэма 14. Сучасныя тэндэнцыі ў развіцці музеяў Беларусі

Актуальныя праблемы развіцця музеяў Беларусі на сучасным этапе. Асноўныя сацыяльныя функцыі музеяў.

Асноўныя кірункі дзейнасці музеяў Беларусі. Сучасныя тэндэнцыі ў культурна-адукацыйнай дзейнасці беларускіх музеяў. Традыцыйныя і інавацыйныя формы работы музеяў з аўдыторыяй.

Музей як камунікатыўная сістэма.

Асноўныя тэндэнцыі экспазіцыйна-выставачнай дзейнасці беларускіх музеяў на сучасным этапе. Міжнародная выставачная дзейнасць.

Навукова-фондавая і навукова-даследчая дзейнасць сучасных беларускіх музеяў.

Узаемадзеянне музеяў і турыстычных арганізацый. Музейны турызм.

ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ

Нумар раздзела, тэмы	Назвы раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін		Колькасць гадзін КСР	Форма кантролю ведаў
		Лекцыі	Семінарыя заняткі		
1	Уводзіны. Асновы заканадаўства Рэспублікі Беларусь у сферы музейнай дзейнасці і аховы гісторыка-культурнай спадчыны	2		1	Вуснае апытанне
2	Тэма 1. Музейная сетка Рэспублікі Беларусь. Тыпалогія і прафілізацыя музеяў	2		1	Падрыхт. прэзентацый
3	Тэма 2. Гістарычныя і комплексныя музеі (агульны агляд). Нацыянальны гістарычны музей Рэспублікі Беларусі	2	2		
4	Тэма 3. Абласныя краязнаўчыя музеі	2	2		
5	Тэма 4. Гомельскі палацава-паркавы ансамбль	1		1	Падрыхт. прэзентацый
6	Тэма 5. Гродзенскі дзяржаўны гісторыка-археалагічны музей	1		1	Падрыхт. прэзентацый
7	Тэма 6. Раённыя краязнаўчыя музеі		4		
8	Тэма 7. Ваенна-гістарычныя музеі і мемарыяльныя комплексы	2	2		
9	Тэма 8. Музеі-запаведнікі. Музей «Замкавы комплекс «Мір»	2	2		
10	Тэма 9. Музеі гісторыі гарадоў	2	2	2	Падрыхт. прэзентацый
11	Тэма 10. Беларускі дзяржаўны музей народнай архітэктуры і побыту. Этнаграфічныя музеі і турыцкія комплексы	2	2	1	Падрыхт. прэзентацый
12	Тэма 11. Мастацкія музеі	2	1	1	Падрыхт. прэзентацый
13	Тэма 12. Літаратурныя музеі	2	1	1	Падрыхт. прэзентацый
14	Тэма 13. Музеі міністэрстваў і ведамстваў. Агульны агляд	1	2	1	Падрыхт. прэзентацый
15	Тэма 14. Сучасныя тэндэнцыі ў развіцці музеяў Беларусі	1	2		
	Разам	24	20	12	

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

Літаратура

Асноўная

1. Гужалоўскі, А.А. Музеі Беларусі (1918-1941 гг.) / А.А. Гужалоўскі. – Мінск, 2002. – 164 с.
2. Гужалоўскі, А. А. Музеі Беларусі (1941-1991 гг.) / А.А. Гужалоўскі. – Мінск, 2004. – 192 с.

Дадатковая

1. Музеі Беларусі. Праблемы. Перспектывы. Інавацыі : экспазіцыйна-выставачная дзейнасць / [уклад., пер. з рус., агул. рэд. І. Б. Лапцёнак]. - Мінск : [Інстытут культуры Беларусі], 2012. – 228 с.
2. Музеі Беларусі: даведачнае выданне. – Мінск: БелЭн, 2008. – 559 с.

Метадычныя рэкамендацыі па арганізацыі і выкананні самастойнай работы студэнтаў

У мэтах павышэння эфектыўнасці засваення вучэбнага матэрыялу па вучэбнай дысцыпліне “Музеі Беларусі” прадугледжана самастойная работа студэнтаў, якая накіравана на актывізацыю вучэбна-пазнавальнай дзейнасці студэнтаў; фарміраванне ў іх уменняў і навыкаў самастойнага набыцця і абагульнення ведаў; уменняў і навыкаў самастойнага прымянення ведаў на практыцы; самаразвіццё і самаўдасканаленне.

Самастойная работа дапамагае арганізаваць раўнамерную дзейнасць студэнтаў па вывучэнню прадмета, больш глыбока завасвоіць яго; дасягнуць своечасовага выканання заданняў, сачыць за індывідуальным рэйтынгам.

Арганізацыя самастойнай работы студэнтаў прадугледжвае падрыхтоўку студэнтамі інфармацыйных матэрыялаў на адпаведную тэматыку, мультымедыя прэзентацый па асобных тэмах вучэбнай дысцыпліны, вывучэння дадатковых крыніц і літаратуры.

Самастойная работа студэнтаў накіравана на:

- фарміраванне навыкаў пошуку і аналізу розных відаў інфармацыі;
- засваенне, сістэматызацыю і трансляцыю атрыманых ведаў у будучай прафесійнай дзейнасці;
- развіццё дадатковых навукова-даследчых навыкаў.